

Nhật Bản và Úc đã đóng vai trò tiên phong trong việc thúc đẩy Hiệp định Đối tác Toàn diện và Tiến bộ xuyên Thái Bình Dương mà không có Mỹ. Thỏa thuận này được ký kết vào ngày 8/3 và có hiệu lực vào đầu năm 2019, sau khi ít nhất 6 trên 11 quốc gia thành viên thông qua.

Tổng thống Trump đang tăng cường triển khai các hình thức bảo hộ thương mại quốc gia bằng cách ban hành một loạt biện pháp đôn phẫn, bao gồm tăng thuế đối với

thép và nhôm nhập khẩu trên cơ sở an ninh quốc gia và thông báo kế hoạch áp dụng lên tới 60 tỷ USD đối với các loại hàng hóa nhập khẩu từ Trung Quốc.

Sẽ không chắc chắn trong việc có thể tiếp tục tiếp cận thị trường Mối đã khiến các quốc gia châu Á - Thái Bình Dương, nơi mà thị trường mới là nguồn lực chính duy trì kinh tế, phải lựa chọn xoay trục để vượt qua các khó khăn do chính sách bảo hộ của ông Trump bằng cách thông qua chính sách ba bước: thúc đẩy các Hiệp định tự do thương mại (FTA) đa phương, tăng cường kết nối khu vực và làm sâu sắc hơn nữa hợp tác kinh tế liên vùng.

Nhật Bản và Úc đã đóng vai trò tiên phong trong việc thúc đẩy Hiệp định Đối tác Toàn diện và Tiến bộ xuyên Thái Bình Dương (CPTPP) mà không có Mối. Thỏa thuận này đã được ký kết vào ngày 8/3 vừa qua và có hiệu lực vào đầu năm 2019, sau khi ít nhất 6 trên 11 quốc gia thành viên thông qua. Mặc dù CPTPP "đóng băng" hay sẽ đi tới 22 điểu khoản do Mối yêu cầu từ Hiệp định Đối tác xuyên Thái Bình Dương (TPP), đây vẫn được xem là một thỏa thuận tiêu chuẩn vàng. CPTPP giúp loại bỏ tới 95% thuế hàng hóa thương mại giữa các quốc gia thành viên, đồng thời phá vỡ rào cản nguyên tắc cơ bản liên quan tới thương mại quốc tế trong thế kỷ 21. CPTPP hứa hẹn đem đến những lợi ích kinh tế to lớn, bất chấp không có sự tham gia của Mối.

Một vài quốc gia khác cũng thể hiện ý định tham gia CPTPP. Hàn Quốc cho biết đang xem xét hiệu quả của CPTPP trước khi đưa ra quyết định cuối cùng. Indonesia, Thái Lan và thậm chí cả Anh cũng đều thể hiện sự quan tâm đối với hiệp định này. Thậm chí, Trump cũng đã tuyên bố sẽ quay lại CPTPP khi hiệp định này tạo ra nhiều thỏa thuận có lợi hơn cho Mối. Mặc dù vậy, rào cản khó để vượt qua này xảy ra trong ngắn hạn.

Các Quốc gia Đông Nam Á (ASEAN) cũng đang nỗ lực thúc đẩy thỏa thuận Hiệp định Đối tác Toàn diện khu vực (RCEP) giữa ASEAN và 6 quốc gia khác, bao gồm Trung Quốc, Hàn Quốc, Nhật Bản, Ấn Độ, Úc và New Zealand. CPTPP thành công sẽ là nhân tố thúc đẩy tiến trình đàm phán RCEP. Các quốc gia thành viên của RCEP tin tưởng rằng đàm phán sẽ kết thúc trong năm 2018, tại thời kỳ Singapore làm Chủ tịch ASEAN. Để thúc đẩy RCEP, ý tưởng về một công thức "RCEP mở X" đã được thúc đẩy.

Vì RCEP là một thỏa thuận thương mại đa phương bao gồm hầu hết các quốc gia đang phát triển nên hiệp định này sẽ không tạo ra sự thay đổi mạnh mẽ gì so với CPTPP. Tuy nhiên, các thỏa thuận tự do thương mại của RCEP vẫn mang lại nhiều lợi ích cho các quốc gia thành viên. Ước tính trong trung hạn, RCEP sẽ đem lại tổng phúc lợi vào khoảng 127 tỷ USD, so với mức 35 tỷ USD của CPTPP. Campuchia và Thái Lan được xem là thu lợi nhiều nhất từ hiệp định này.

Các quốc gia châu Á - Thái Bình Dương cũng đang từng bước thúc đẩy kết nối khu vực thông qua phát triển cơ sở hạ tầng, như là một mối liên kết hai nhóm khối phần các chương nghị quyết do xu hướng báo cáo thương mại của MFC. Năm 2016, ASEAN công bố kế hoạch tăng cường kết nối ASEAN, được hy vọng sẽ tạo ra sự liên kết và kết nối bao trùm và tăng cường ASEAN vào năm 2025. Kế hoạch bao gồm một vài dự án phát triển cơ sở hạ tầng rộng khắp khu vực, ví dụ như xây dựng hệ thống đường sắt ASEAN.

Sáng kiến về việc xây dựng cơ sở hạ tầng chung cho khu vực lấy ý tưởng ban đầu từ kế hoạch “Vành đai và Con đường” được Chủ tịch Trung Quốc Tập Cận Bình đề xuất vào năm 2013. Sáng kiến này có tham vọng kết nối hơn 70 quốc gia trên khắp các lục địa châu Phi - Âu - Á thông qua dự án quy mô lớn bao gồm đường sắt, đường bộ, cầu, cảng và hệ thống đường ống. Bất chấp những lợi ích trích về việc thiêu mình bạch và các bộ phận ngoại giao của Trung Quốc, rất nhiều quốc gia đang phát triển, đang tìm kiếm các nguồn đầu tư tài chính từ bên ngoài, vẫn xem sáng kiến này là một dự xuất hợp lý.

Có hai dự xuất kết nối khác có thể được xem là lựa chọn thay thế cho sáng kiến trên. Một số đang hợp tác với Nhật Bản trong khuôn khổ dự án Hành lang tăng cường Á-Phi để phát triển sự liên kết hàng hải dọc châu Phi, một số và Đông Nam Á. Úc, một số, Nhật Bản và MFC cũng đang tham gia một liên kết khác có tên là Quan hệ đối tác Ấn Độ-Thái Bình Dương. Cả hai dự xuất này đều đang trong giai đoạn tham vấn.

Mối liên kết ba mà châu Á-Thái Bình Dương sẽ đóng vai trò quan trọng là thúc đẩy hợp tác kinh tế liên vùng. Ngày 5/3/2018, Philippines phê chuẩn FTA với Hiệp hội tự do thương mại châu Âu. Úc và New Zealand cũng đang hy vọng sẽ bắt đầu đàm phán thương mại với Liên minh châu Âu (EU) trong năm nay, trong khi ASEAN dự tính sẽ khôi phục tiến trình đàm phán FTA giữa hai khu vực lớn ASEAN và EU trong một vài tháng tới. Tháng 2/2018, Hàn Quốc đã ký FTA với Liên minh các quốc gia Thái Bình Dương (gồm Chile, Colombia,

Mexico và Peru).

Vậy những mẫu thiết kế kiến trúc thông minh mỗi khu vực sẽ có hình thái như thế nào? Các quốc gia sẽ hướng lợi nhuận gia nhập nhiều hơn mặt hiệp định thông minh đã phôi thai. Ví dụ, Tổng sản phẩm quốc nội (GDP) thực tế của Việt Nam sẽ tăng 1,5% khi gia nhập CPTPP hoặc 3,3% khi gia nhập RCEP. Nếu Việt Nam tham gia cả 2 hiệp định này, GDP thực tế của quốc gia này sẽ tăng khoảng 4,2%.

Một khi CPTPP được phê chuẩn, các quốc gia chỉ là thành viên của CPTPP như Canada, Mexico, Peru và Chile sẽ tìm kiếm các cơ hội từ các thành viên của RCEP. Một cách đơn giản, các quốc gia chỉ là thành viên của RCEP như Campuchia, Trung Quốc, Ấn Độ, Indonesia, Lào, Myanmar, Philippines, Hàn Quốc và Thái Lan sẽ tìm kiếm các thành viên của CPTPP. Điều này sẽ dần dần kết quả hình thành một khối gồm 20 quốc gia của khu vực châu Á - Thái Bình Dương với các thành viên của cả 2 hiệp định CPTPP và RCEP.

Lợi thế của thành viên kép trong 2 hiệp định là việc thâm nhập được thị trường Trung Quốc và Ấn Độ thông qua RCEP và tạo ra giá trị tiếp cận được với các quy định tiêu chuẩn cao của CPTPP. Các quốc gia thành viên sẽ không phải lựa chọn theo bên nào giữa hiệp định CPTPP do Nhật Bản và Úc dẫn đầu hay RCEP do ASEAN tiên phong. Ông Trump đã làm rớt nhiều việc để thúc đẩy hợp tác và liên kết khu vực châu Á - Thái Bình Dương, hơn cả chính khu vực này đã thực hiện được.

Tác giả là Phó Giáo sư Pradumna B Rana và nghiên cứu sinh Tiến sĩ Xianbai Ji của trường Đại học quốc tế Rajaratnam thuộc trường Đại học Công nghệ Nanyang (Singapore). Bài viết đăng trên trang “[Diễn đàn Đông Á](#)”.

Hồng Trà (gt)